SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

I. ÚS 253/2021-26

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Miloša Maďara a sudcov Jany Baricovej (sudkyňa spravodajkyňa) a Rastislava Kaššáka v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľa [redacted], zastúpeného JUDr. Jánom Garančovským, advokátom, Kukučínova 19, Košice, proti postupu Krajského súdu v Košiciach v konaní vedenom pod sp. zn. 17 Cb 648/2001 takto

r o z h o d o l :

1. Postupom Krajského súdu v Košiciach v konaní vedenom pod sp. zn. 17 Cb 648/2001 **b o l i p o r u š e n é** základné právo sťažovateľa na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 a na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a právo na prejednanie záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.

2. Krajskému súdu v Košiciach **p r i k a z u j e ,** aby v konaní vedenom pod sp. zn. 17 Cb 648/2001 konal bez zbytočných prieťahov.

3. Sťažovateľovi **p r i z n á v a** finančné zadosťučinenie **20 000 eur,** ktoré **j e** Krajský súd v Košiciach **p o v i n n ý** zaplatiť mu do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto rozhodnutia.

4. Krajský súd v Košiciach **j e p o v i n n ý** nahradiť sťažovateľovi trovy konania **691,34 eur** a zaplatiť ich jeho právnemu zástupcovi do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

5. Vo zvyšnej časti ústavnej sťažnosti **n e v y h o v u j e .**

O d ô v o d n e n i e :

I.
Ústavná sťažnosť sťažovateľa a skutkový stav veci

1. Sťažovateľ sa ústavnou sťažnosťou doručenou Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) 11. mája 2021 domáha vyslovenia porušenia svojho základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov podľa čl. 46 ods. 1 a čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a práva na prejednanie jeho záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) postupom Krajského súdu v Košiciach (ďalej len „krajský súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 17 Cb 648/2001 (ďalej aj „napadnuté konanie“).

2. Podstatou ústavnej sťažnosti sťažovateľa je námietka, že postupom krajského súdu v napadnutom konaní došlo k porušeniu ním namietaných základných práv (bod 1). Sťažovateľ sa žalobou podanou na krajskom súde 6. júla 2001 proti žalovanej (správkyni konkurznej podstaty) domáhal vylúčenia hnuteľných vecí zo súpisu konkurznej podstaty úpadcu [redacted] (konkurzné konanie vedené krajským súdom pod sp. zn. 6 K 56/01, pozn.). Namieta, že dosiaľ nie je napadnuté konanie právoplatne skončené, v čom vidí existenciu zbytočných prieťahov.

3. Ústavný súd uznesením č. k. I. ÚS 253/2021 z 15. júna 2021 prijal podľa § 56 ods. 5 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) ústavnú sťažnosť sťažovateľa v celom rozsahu na ďalšie konanie.

4. Ústavný súd v tejto veci upustil od ústneho pojednávania, keďže na základe podaní účastníkov, doložených príloh a obsahu súdneho spisu je zrejmé, že od ústneho pojednávania nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci (§ 58 ods. 3 zákona o ústavnom súde).

II.
Argumentácia sťažovateľa

5. Sťažovateľ v podstatnej časti svojej ústavnej sťažnosti opisuje skutkový stav veci, uvádzajúc chronologický priebeh napadnutého konania, a podporne poukazuje na početnú judikatúru ústavného súdu a Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej len „ESĽP“) k problematike zbytočných prieťahov v konaní. Vo vzťahu k porušeniu sťažovateľom namietaných základných práv je jeho argumentácia zameraná na skutočnosť, že krajský súd v napadnutom konaní postupuje nezákonne, neefektívne a nesústredene. Dôsledkom toho je napadnuté konanie poznačené nielen zbytočnými prieťahmi v jednotlivých jeho obdobiach, ale neprimeranou je najmä celková neprimeraná dĺžka vedeného sporu nevykazujúceho takú zložitosť, ktorá by mohla byť považovaná za úmernú jeho trvaniu. Krajskému súdu trvalo takmer 12 rokov, pokiaľ v napadnutom konaní prvýkrát rozhodol uznesením

č. k. 17 Cb 648/2001-56 o zastavení konania z 18. apríla 2013. Súdny spis bol dosiaľ štyrikrát predložený Najvyššiemu súdu Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) na rozhodnutie o opravných prostriedkoch strán sporu, z čoho vyplýva neospravedlniteľná a opakovaná nesústredenosť konajúceho súdu. Krajský súd naposledy rozhodol v napadnutom konaní uznesením o zastavení konania č. k. 17 Cb 648/2001-487 z 26. februára 2018, proti ktorému podal sťažovateľ odvolanie. Najvyšší súd ako súd odvolací uznesením č. k. 5 Obo 16/2018-636 z 22. októbra 2018 odvolaním napadnuté uznesenie krajského súdu zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie. Proti uzneseniu najvyššieho súdu č. k. 5 Obo 16/2018-636 podala 17. januára 2019 žalovaná dovolanie, ktoré najvyšší súd uznesením č. k. 2 ObdoV 7/2019-686 z 26. júna 2019 odmietol. Najvyšší súd vrátil krajskému súdu na vec sa vzťahujúci súdny spis 4. novembra 2019 a odvtedy je krajský súd opätovne absolútne nečinný. Medzi najvýraznejšie pochybenia krajského súdu možno zaradiť najmä to, že jednotlivé štádiá napadnutého konania boli poznačené nečinnosťou súdu, pojednávania boli nariaďované s dlhými odstupmi, rozhodnutia krajského súdu boli štyrikrát zrušené odvolacím súdom, keď krajský súd nerešpektoval jeho pokyny. Sťažovateľ zdôraznil, že za celé obdobie trvania súdneho sporu (viac ako 20 rokov) nedisponuje ako osoba domáhajúca sa súdnej ochrany svojich práv rozhodnutím vo veci ani len na súde prvej inštancie. Tým sa nachádza dlhodobo v stave právnej neistoty, čo sa týka jeho hnuteľného majetku (strojov a prístrojov, pozn.), ktorý žalovaná – správkyňa konkurznej podstaty neoprávnene zahrnula do konkurznej podstaty úpadcu a ktorý sťažovateľ nemôže pokojne užívať, pričom je celkom pravdepodobné, že plynutím času došlo k jeho znehodnoteniu. Sťažovateľ zdôrazňuje, že dlhotrvajúce prieťahy vníma zvlášť citlivo aj vzhľadom na svoj vek 68 rokov a pociťuje ich ako neprimerané obťažovanie zo strany všeobecných súdov.

6. Sťažovateľ žiada, aby ústavný súd po prijatí ústavnej sťažnosti na ďalšie konanie rozhodol nálezom, že boli porušené jeho základné právo podľa čl. 46 ods. 1 a čl. 48 ods. 2 ústavy a právo podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru, a prikázal krajskému súdu v konaní vedenom pod sp. zn. 17 Cb 648/2001 konať bez zbytočných prieťahov. Súčasne sa domáha priznania finančného zadosťučinenia v sume 25 000 eur a náhrady trov konania.

III.
Vyjadrenie krajského súdu a replika sťažovateľa

III.1. Vyjadrenie Krajského súdu

7. Krajský súd vo svojom vyjadrení č. k. 1 SprV/332/2021 z 19. mája 2021, súčasťou ktorého bol aj stručný chronologický prehľad procesných úkonov, uviedol, že krajský súd priebežne konal v napadnutom konaní, v ktorom rozhodol štyrmi procesnými uzneseniami a jedným rozsudkom, ktoré boli zrušené najvyšším súdom ako odvolacím súdom, a spor preto nie je zatiaľ meritórne rozhodnutý.

7.1 Rýchlosť konania v predmetnom spore bola nepriaznivo ovplyvnená výraznými personálnymi zmenami na obchodnom úseku krajského súdu, keď postupne zanikla funkcia sudcu všetkým vo veci konajúcim sudcom: [redacted], [redacted], [redacted], [redacted], [redacted] a [redacted]. To viedlo k nevyhnutným opakovaným prerozdeleniam veľkého

množstva spisov ďalším zostávajúcim sudcom na obchodnom úseku, na ktorom z celkového počtu 12 sudcov zostali v súčasnom období 6 sudcovia, ktorí okrem nového nezmeneného nápadu veci vybavujú aj nerozhodnuté spory prerozdelené po sudcoch, ktorým zanikla funkcia sudcu. Vec bola 8. apríla 2021 pridelená na prejednanie sudkyni [redacted], ktorá vo veci bude konať a urobí potrebné procesné úkony tak, aby spor bol v čo najkratšom možnom čase meritórne prejednaný a rozhodnutý.

7.2 Krajský súd uvádza, že podiel na dĺžke konania má aj sám sťažovateľ, keďže bolo nutné odstraňovať vady ním podanej žaloby, a tak krajský súd uznesením č. k. 17Cb/648/2001-53 z 18. apríla 2013 zastavil konanie o vylúčenie veci zo súpisu konkurznej podstaty, pretože sťažovateľ ani na výzvu súdu z 12. augusta 2002, ktorá mu bola doručená 16. augusta 2002, neodstránil vadu žaloby v označení vecí, ktorých vylúčenia z konkurznej podstaty sa domáha. Na žiadosť sťažovateľa, resp. jeho právneho zástupcu boli odročené štyri pojednávania (13. marca 2013, 27. marca 2013, 15. januára 2015 a 26. februára 2015, pozn.). Na žiadosť žalovanej boli odročené pojednávania nariadené na 21. marec 2013, 4. apríl 2013 a 9. marec 2017.

7.3 Krajský súd považuje ústavnú sťažnosť za neopodstatnenú a nesúhlasí s priznaním požadovanej sumy primeraného finančného zadosťučinenia 25 000 eur, pretože je zjavne neprimeraná a nekorešponduje s ustálenou judikatúrou ústavného súdu. Navyše, táto suma je v zjavnom nepomere k predmetu konania (vylúčenie hnuteľných vecí z konkurznej podstaty v cene 1 089 936,50 Sk, t. j. 36.179,26 eur), ktorá sa blíži k výške požadovaného finančného zadosťučinenia, aj keď zostatková hodnota týchto hnuteľných vecí, ktoré žalobca – sťažovateľ navrhuje vylúčiť z konkurznej podstaty, je v súčasnosti podstatne nižšia.

III.2. Replika sťažovateľa

8. Sťažovateľ vo svojej replike uviedol, že zotrváva na ním podanej ústavnej sťažnosti v plnom rozsahu, považuje ju za dôvodnú a odkazuje na argumenty v nej uvedené. Krajský súd podľa neho vo svojom vyjadrení neuviedol žiadne skutočnosti, ktoré by boli spôsobilé argumentáciu sťažovateľa spochybniť či dokonca vyvrátiť.

8.1 Tvrdenie krajského súdu o tom, že vo veci *„priebežne konal“*, považuje sťažovateľ za zavádzajúce, keďže tomu nezodpovedá opísaný priebeh ani stav napadnutého konania. Ak krajský súd uvádza, že *„rozhodol štyrmi procesnými uzneseniami a jedným rozsudkom“*, je potrebné zdôrazniť, že všetky uvedené rozhodnutia boli z dôvodu ich nezákonnosti odvolacím súdom zrušené. Krajský súd poukazuje na to, že uznesením č. k. 17Cb/648/2001-53 z 18. apríla 2013 *„zastavil konanie o vylúčenie veci zo súpisu konkurznej podstaty, pretože žalobca ani na výzvu súdu z 12.8.2002, ktorá bola doručená žalobcovi 16.8.2002, neodstránil vadu žaloby v označení vecí, ktorých vylúčenia z konkurznej podstaty sa domáha“*. Opomenul však už uviesť dôvody, pre ktoré najvyšší súd uvedené uznesenie krajského súdu zrušil (uznesenie najvyššieho súdu č. k. 5Obo/26/2013-71 zo 16. októbra 2013, pozn.). Ten v odôvodnení zrušujúceho uznesenia uviedol: *„Odvolací súd je však názoru, že súd prvého stupňa vo výzve z 12. augusta 2002 nepoučil v súlade s ust. § 43 O. s. p. žalobcu, že v jeho návrhu – žalobe je nesprávne, resp. neúplne označený žalovaný a že nesprávny je aj petit žaloby...“*

Bolo teda opäť pochybením krajského súdu, že nepoučil žalobcu, ktorý v tom čase ešte nebol právne zastúpený, hoci zákon súdu túto povinnosť ukladal. Najvyšší súd ďalej konštatoval, že *„aj z vyššie uvedených skutočností, ako aj z nejasného, ba priam zmätočného postupu prvostupňového súdu pri spájaní veci na spoločné konanie a následne nikým nezrušeného uznesenia o spojení veci... nie je možné vyvodiť, že napadnuté uznesenie súdu prvého stupňa je vecne správne“*. Pokiaľ teda krajský súd v podanom vyjadrení uviedol, že *„na celkovej dĺžke konania mal zjavný podiel aj samotný sťažovateľ, keď podal žalobu, ktorej vady museli byť následne odstraňované“*, toto jeho tvrdenie nie je pravdivé.

8.2 K argumentácii krajského súdu vo vzťahu k odročeniu až štyroch pojednávaní (počas 20 rokov vedenia sporu) na žiadosť právneho zástupcu sťažovateľa tento uvádza, že uvedené rozhodne nemalo nijaký zásadný vplyv na celkovú dĺžku súdneho konania. Pojednávanie nariadené na 13. marec 2014 bolo zrušené z dôvodu dočasnej práceneschopnosti právneho zástupcu sťažovateľa na jeho žiadosť, avšak krajský súd pojednávanie odročil s odstupom len dvoch týždňov (na 27. marec 2014), keď dočasná práceneschopnosť právneho zástupcu sťažovateľa stále trvala. Pojednávanie nariadené na 15. január 2015 bolo odročené z dôvodu kolízie termínov pojednávaní. Jediným prípadom, keď sťažovateľ požiadal o odročenie nariadeného pojednávania z osobných dôvodov na strane jeho právneho zástupcu (čerpanie plánovanej dovolenky, pozn.), bolo pojednávanie 26. februára 2015. Sťažovateľ považuje za preukázané, že ani on ako žalobca, ani jeho právny zástupca nerobili v konaní nijaké obštrukcie, ktoré by spôsobili neúmerné predlžovanie sporu.

8.3 Sťažovateľ považuje za cynickú argumentáciu krajského súdu, ktorou namieta výšku požadovanej finančnej náhrady, dôvodiac *„zjavným nepomerom k predmetu konania“* a poukazujúc na zostatkovú hodnotou hnuteľných vecí, ktoré sťažovateľ navrhuje vylúčiť z konkurznej podstaty. Krajský súd nie je schopný rozhodnúť dlhotrvajúci súdny spor, v dôsledku čoho sa sťažovateľ od roku 2001 nevie domôcť ochrany svojho vlastníckeho práva k hnuteľným veciam, ktoré mu žalovaná správkyňa konkurznej podstaty neoprávnene zadržiava, ale zároveň špekuluje o tom, že po 20 rokoch je zostatková hodnota predmetných vecí *„podstatne nižšia“* ako ich pôvodná hodnota. Aplikujúc túto „logiku“, ak bude krajský súd predmetný spor ešte ďalej predlžovať a vo veci nekonať, raz bude zostatková hodnota predmetných vecí nulová a potom už zrejme sťažovateľ nebude mať nárok na priznanie žiadneho finančného zadosťučinenia.

IV.
Posúdenie dôvodnosti ústavnej sťažnosti

IV.1. K namietanému porušeniu základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a čl. 6 ods. 1 dohovoru

9. Podstata námietok sťažovateľa v súvislosti s namietaným porušením jeho základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov spočíva v konštatovaní nečinnosti okresného súdu s dôrazom na skutočnosť, že v čase podania ústavnej sťažnosti v napadnutom konaní nebolo právoplatne rozhodnuté ani po viac ako 20 rokoch od podania žaloby.

10. Ústavný súd si pri výklade základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov podľa čl. 48 ods. 2 osvojil judikatúru ESĽP k čl. 6 ods. 1 dohovoru, pokiaľ ide o právo

na prejednanie záležitosti v primeranej lehote, preto v obsahu týchto práv nemožno vidieť zásadnú odlišnosť (napr. II. ÚS 55/98, IV. ÚS 120/2018) a môžu byť ústavným súdom posudzované spoločne.

11. Ústavný súd pri rozhodovaní o ústavných sťažnostiach namietajúcich porušenie už citovaného práva vychádza zo svojej ustálenej judikatúry, v súlade s ktorou účelom základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov je odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia všeobecného súdu. Samotným prerokovaním veci na súde sa právna neistota osoby domáhajúcej sa rozhodnutia neodstraňuje. K stavu právnej istoty dochádza zásadne až právoplatným rozhodnutím súdu alebo iným zákonom predvídaným spôsobom, ktorý znamená nastolenie právnej istoty inak ako právoplatným rozhodnutím súdu (IV. ÚS 221/04, III. ÚS 154/06, II. ÚS 118/2019).

12. Základnou povinnosťou súdu je zabezpečiť taký procesný postup v súdnom konaní, ktorý čo najskôr odstráni stav právnej neistoty, kvôli ktorému sa účastník konania obrátil na súd so žiadosťou o jeho rozhodnutie. Táto povinnosť súdu do 1. júla 2016 vyplývala z § 6 Občianskeho súdneho poriadku (ďalej len „OSP“), ktorý súdom prikazoval, aby v súčinnosti so všetkými účastníkmi konania postupovali tak, aby ochrana ich práv bola rýchla a účinná, ďalej z § 100 ods. 1 prvej vety OSP, v zmysle ktorej len čo sa konanie začalo, postupoval v ňom súd i bez ďalších návrhov tak, aby vec bola čo najrýchlejšie prejednaná a rozhodnutá.

13. Povinnosť súdu a sudcu konať bez prieťahov podľa právnej úpravy účinnej od 1. júla 2016 je *expressis verbis* zakotvená ako základný princíp civilného sporového konania v čl. 17 Civilného sporového poriadku (ďalej len „CSP“), podľa ktorého súd postupuje v konaní tak, aby vec bola čo najrýchlejšie prejednaná a rozhodnutá, predchádza zbytočným prieťahom, koná hospodárne a bez zbytočného a neprimeraného zaťažovania strán sporu a iných osôb.

14. Pri posudzovaní otázky, či v súdnom konaní došlo k zbytočným prieťahom, a tým aj k porušeniu základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy (to platí, aj pokiaľ ide o čl. 6 ods. 1 dohovoru, pozn.), ústavný súd v súlade so svojou doterajšou judikatúrou (III. ÚS 111/02, IV. ÚS 74/02, III. ÚS 142/03) zohľadňuje tri základné kritériá, ktorými sú právna a faktická zložitosť veci, o ktorej súd rozhoduje, správanie účastníka súdneho konania a postup samotného súdu. V súlade s judikatúrou ESĽP ústavný súd v rámci prvého kritéria prihliada aj na predmet sporu (povahu veci) v posudzovanom konaní a jeho význam pre sťažovateľa (I. ÚS 19/00, II. ÚS 32/02, IV.ÚS 187/07).

15. V konkrétnom posudzovanom prípade sťažovateľa ústavný súd nepostupoval podľa uvedených kritérií, a to vzhľadom na extrémnu dĺžku konania 21 rokov s absenciou právoplatného rozhodnutia vo veci čo i len na súde prvej inštancie, pretože ani právne či skutkovo náročnejší spor nesmie trvať v právnom štáte takúto dlhú dobu, lebo dôveryhodnosť justície tak trpí zásadným spôsobom. Takéto extrémne dlhé konanie zo strany všeobecného súdu *prima facie* odôvodňuje vyslovenie porušenia základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov a rovnako aj práva na prejednanie záležitosti v primeranej lehote vo vzťahu k strane, ktorá je subjektom takéhoto konania.

16. Ústavný súd vo vzťahu k postupu krajského súdu v napadnutom konaní konštatuje, že už zo samotnej dĺžky vedeného sporu (v čase rozhodovania ústavného súdu v trvaní 21 rokov) možno vyvodiť, že vo veci konajúci súd nerešpektoval zásadu rýchlosti a efektívnosti súdneho konania a spôsobil tak extrémne prieťahy, čo je z ústavnoprávneho hľadiska neakceptovateľné.

16.1 Bezdôvodná nečinnosť krajského súdu je zrejmá už od začatia súdneho sporu, keď sa prvé pojednávanie vo veci uskutočnilo 19. októbra 2005 (viac ako po štyroch rokoch od podania žaloby, pozn.) a ďalšie pojednávanie bolo nariadené na 18. apríl 2013 (teda s časovým odstupom viac ako 7 a pol roka, pozn.), na ktorom rozhodol krajský súd uznesením č. k. 17 Cb/648/2001-53 o zastavení konania z dôvodu odstránenia vady žaloby, na ktorú bol sťažovateľ vyzvaný v roku 2002 (k tomu porovnaj bod 7.2 a 8.1 odôvodnenia tohto nálezu).

16.2 Ústavný súd nemôže opomenúť aj obzvlášť výraznú nesústredenosť v postupe krajského súdu v rozhodnutiach procesného charakteru (uznesenia o zastavení konania, pozn.), ktorá sa premietla do troch zrušujúcich rozhodnutí najvyššieho súdu a prirodzene viedla k oddialeniu meritórneho rozhodnutia a nastolenia právnej istoty strán sporu (uznesenia najvyššieho súdu č. k. 5 Obo/26/2013-71 zo 16. októbra 2013, č. k. 5 Obo 30/2014-131 z 28. augusta 2014 a č. k. 5 Obo 16/2018-636 z 22. októbra 2018, pozn.). Rovnako neefektívna a nesústredená činnosť vo veci konajúceho súdu je hmatateľná aj v časti jeho meritórneho rozhodovania. Krajský súd vo veci rozhodol rozsudkom č. k. 17 Cb 648/2001-224 zo 14. mája 2015 (až po 14 rokoch od podania žaloby, pozn.), ktorým žalobu sťažovateľa zamietol. Predmetný rozsudok napadnutý odvolaním sťažovateľa z 22. júna 2015 bol uznesením najvyššieho súdu č. k. 5 Obo 27/2015-243 z 29. septembra 2016 zrušený a vec bola vrátená krajskému súdu na ďalšie konanie. Od tohto momentu krajský súd nedokázal do dnešného dňa vo veci (hoci neprávoplatne) meritórne rozhodnúť.

17. Ústavný súd v tejto súvislosti v súlade s judikatúrou ESĽP uvádza, že nemožno ospravedlniť prieťahy, ktoré vznikli opakovaným zrušením rozhodnutí súdu nižšej inštancie odvolacím súdom, najmä keď sú mu vytýkané chyby, ktorých sa tento súd dopustil (pozri napr. rozsudok ESĽP vo veci Spas Todorov proti Bulharsku z 5. 11. 2009, č. 38299/05, § 41 – § 44).

18. K tvrdeniu krajského súdu týkajúcemu sa častých personálnych zmien na jeho obchodnom úseku (bod 7.1 odôvodnenia tohto nálezu) ako negatívneho faktoru ovplyvňujúceho rýchlosť konania treba uviesť, že systémové zlyhania ako personálne problémy alebo množstvo prejednávaných vecí pri správe súdnictva nemôžu byť dôvodom zmarenia základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov a nezbavujú Slovenskú republiku zodpovednosti za prieťahy (II. ÚS 481/2017). Účelom základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov a ústavnej sťažnosti nie je pomenovanie príčin prieťahov v konaní alebo dospieť k záveru, či príčiny majú objektívny alebo subjektívny charakter. Dôležité je rozhodnúť o tom, či k týmto prieťahom v konaní došlo, a odstrániť právny stav neistoty sťažovateľa.

19. Možno tak uzavrieť, že celková extrémna dĺžka trvania súdneho sporu vedeného súdom prvej inštancie výrazne vybočila z rámca požiadavky dosiahnutia konečného rozhodnutia vo veci v primeranej lehote a že ničím neospravedlniteľným liknavým postupom krajského súdu vrátane

nedostatočnej riadiacej činnosti jeho vedenia došlo v napadnutom konaní k neprimeraným prieťahom, čím bolo nesporne zasiahnuté do ústavne zaručeného práva sťažovateľa na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, resp. čl. 6 ods. 1 dohovoru (bod 1 výroku tohto nálezu). Krajský súd nesie plnú zodpovednosť nielen za nečinnosť v danej veci, ale hlavne za svoj viacnásobne opakovaný nesústredený postup (k tomu pozri aj bod 8.1 a 16.2 odôvodnenia tohto nálezu), ktorý nemožno nijako ospravedlniť.

19.1 Overením aktuálneho stavu napadnutého konania ústavný súd zistil, že krajský súd vo veci nariadil pojednávanie na 17. február 2022, na ktorom je možné predpokladať meritórne rozhodnutie, táto skutočnosť však nič nemení na prijatom závere ústavného súdu podľa predchádzajúcej vety bodu 19.

IV.2. K namietanému porušeniu základného práva podľa čl. 46 ods. 1 ústavy

20. Ústavný súd v súvislosti s námietkou sťažovateľa o porušení jeho základného práva podľa čl. 46 ods. 1 ústavy (sťažovateľom nesprávne označeným ako právo na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov, pozn.) v spojení s porušením základného práva podľa č. 48 ods. 2 ústavy, resp. čl. 6 ods. 1 dohovoru uvádza, že časový horizont toho, kedy sa účastníkovi konania dostáva konečného rozhodnutia vo veci, je neoddeliteľnou súčasťou meradla celkovej spravodlivosti podľa čl. 46 ods. 1 ústavy. Čím je tento časový horizont dlhší, tým viac sa oslabuje kredibilita štátnej moci a špecificky moci súdnej. V súlade s judikatúrou ústavného súdu (III. ÚS 243/2017, III. ÚS 451/2017, II. ÚS 481/2017) v prípadoch extrémnych prieťahov v konaní dochádza k porušeniu práva na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov už samotnou dĺžkou súdneho konania, ktorá predlžuje stav právnej neistoty do takej miery, že sa právo na súdnu ochranu stáva iluzórnym, a teda ho ohrozuje vo svojej podstate (I. ÚS 39/00,1. ÚS 66/03, III. ÚS 113/07). Neprimeraná dĺžka konania sa potom priamo odráža v dôvere občana v štát, v jeho inštitúcie a v právo, čo je základnou podmienkou pre fungovanie legitímneho demokratického a právneho štátu. Ignorovanie týchto princípov konajúcim súdom malo za následok porušenie práva na *fair proces (*čl. 46 ods. 1 ústavy) v jeho časovej dimenzii a aj preto ústavný súd deklaroval porušenie základného práva sťažovateľa na súdnu ochranu postupom krajského súdu v napadnutom konaní (bod 1 výroku tohto nálezu).

21. K namietanému porušeniu základného práva podľa čl. 46 ods. 1 ústavy, ku ktorému malo dôjsť doterajšou extrémnou dĺžkou napadnutého konania, ústavný súd poznamenáva, že v systematike ústavy sú primeraná celková dĺžka, rýchlosť a plynulosť súdneho konania obsahom základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, nie základného práva podľa čl. 46 ods. 1 ústavy. K vysloveniu porušenia základného práva na súdnu ochranu z týchto dôvodov však napriek tomu môže dôjsť v prípade, ak namietané zbytočné prieťahy (v konkrétnom prípade spôsobené dlhodobou nečinnosťou a nesústredenou činnosťou), ako aj celková doterajšia dĺžka preskúmavaného súdneho konania signalizujú, že v postupe súdu došlo k pochybeniam takej intenzity, že s ohľadom aj na ďalšie konkrétne okolnosti posudzovanej veci (najmä predmetu konania, teda toho, čo je pre sťažovateľa v stávke) možno uvažovať o odmietnutí spravodlivosti – *denegatio iustitiae* (pozri m. m. IV. ÚS 242/07 – *a contrario*).

V.
Prikázanie vo veci konať a primerané finančné zadosťučinenie

22. Podľa § 133 ods. 3 písm. a) zákona o ústavnom súde ak ústavný súd ústavnej sťažnosti vyhovie, môže prikázať, aby ten, kto porušil základné práva a slobody sťažovateľa svojou nečinnosťou, vo veci konal.

23. Prieťahy či nečinnosť súdu v konaní sú ústavným súdom hodnotené ako iný zásah súdu voči základným ústavne zaručeným právam a slobodám. Z tejto fakticity vyplýva, že porušenie práva na primerané súdne konanie nemožno dodatočne napraviť. Možno zabrániť, aby nedošlo k ďalším prieťahom (ústavným príkazom konať), ale už raz vzniknutý prieťah odstrániť nemožno, možno len poskytnúť za porušenie tohto práva primerané finančné zadosťučinenie podľa § 133 ods. 3 písm. e) zákona o ústavnom súde.

24. Keďže napadnuté konanie v čase rozhodovania o ústavnej sťažnosti nie je stále skončené, ústavný súd formuloval všeobecnému súdu príkaz konať (bod 2 výroku nálezu), pričom krajský súd je povinný postupovať striktne v zmysle zásad čl. 17 CSP a vo veci meritórne rozhodnúť. Obdobne sa formulovaný príkaz vzťahuje na fázu písomného vyhotovenia rozsudku, procesných úkonov spojených s predložením veci na rozhodnutie súdu druhej inštancie pre prípad podania opravného prostriedku stranou sporu či fázy rozhodovania o výške priznanej náhrady trov konania.

25. Podľa čl. 127 ods. 3 ústavy ústavný súd môže svojím rozhodnutím, ktorým vyhovie sťažnosti, priznať tomu, koho práva podľa odseku 1 boli porušené, primerané finančné zadosťučinenie. Podľa § 133 ods. 3 písm. e) zákona o ústavnom súde ak ústavný súd ústavnej sťažnosti vyhovie, môže priznať sťažovateľovi primerané finančné zadosťučinenie, ak o to požiadal. Cieľom primeraného finančného zadosťučinenia je dovŕšenie ochrany porušeného základného práva v prípadoch, v ktorých sa zistilo, že k porušeniu došlo spôsobom, ktorý vyžaduje poskytnutie vyššieho stupňa ochrany, nielen vyslovenie porušenia, prípadne príkaz na ďalšie konanie bez porušovania základného práva (m. m. IV. ÚS 210/04, I. ÚS 164/2018).

26. Prihliadajúc na petit ústavnej sťažnosti, ústavný súd konštatuje, že sťažovateľ si uplatnil primerané finančné zadosťučinenie v sume 25 000 eur, ktoré považuje za spravodlivé vzhľadom na predmet konania, jeho celkovú dĺžku, neefektívny postup a opakované pochybenia na strane krajského súdu. Svoj návrh odôvodnil aj tým, že nadobudol pocit beznádeje a nedôvery v justičný systém, keďže konanie a rozhodovanie súdov presiahlo únosnú mieru a prieči sa princípu spravodlivosti (k tomu pozri aj bod 5 odôvodnenia tohto nálezu).

27. Pri rozhodovaní o primeranom finančnom zadosťučinení ústavný súd vychádza zo zásad spravodlivosti, z ktorých vychádza aj ESĽP, ktorý spravodlivé finančné zadosťučinenie podľa čl. 41 dohovoru priznáva so zreteľom na konkrétne okolnosti prípadu. Ústavný súd považoval sťažovateľom požadovanú výšku finančného zadosťučinenia za neprimeranú a na tomto mieste pripomína, že priznané finančné zadosťučinenie nie je kompenzáciou za možný neúspech v konaní pred všeobecným súdom, ale len zmiernenie ujmy pociťovanej z porušenia základných práv alebo slobôd zaručených ústavou.

28. Keďže cieľom finančného zadosťučinenia je dovŕšenie ochrany porušeného základného práva v prípadoch, v ktorých sa zistilo, že k porušeniu došlo spôsobom, ktorý vyžaduje nielen vyslovenie porušenia, prípadne príkaz na ďalšie konanie bez pokračujúceho porušenia základného práva (IV. ÚS 210/04), ústavný súd, vychádzajúc zo záveru o odňatí spravodlivosti krajským súdom v napadnutom konaní z dôvodu extrémnych prieťahov, s poukazom na judikatúru ESĽP v obdobných veciach (rozsudky ESĽP vo veci Martin Castro a iní proti Portugalsku z 10. 6. 2008, vo veci Engelhardt proti Slovenskej republike z 31. 8. 2018, séria rozsudkov vo veciach Apicella, Cocchiarella, Ernestina Zullo, Guiseppe Mostacciuolo č. 1, Guiseppe Mostacciuolo č. 2, Giuseppina a Orestina Procaccini, Musci a Riccardi Pizzati proti Taliansku z 10. 11. 2004), ale taktiež aj na judikatúru vlastnú (I. ÚS 17/2011, III. ÚS 85/2019, III. ÚS 119/2019, III. ÚS 36/2020) považoval priznanie sumy 20 000 eur za primerané finančné zadosťučinenie (bod 3 výroku nálezu) a vo zvyšnej časti návrhu sťažovateľa nevyhovel (výrok 5 tohto nálezu).

VI.

Trovy konania

29. Ústavný súd priznal sťažovateľovi (§ 73 ods. 3 zákona o ústavnom súde) nárok na náhradu trov konania v celkovej sume 691,34 eur.

30. Ústavný súd pri vyčíslení náhrady trov konania vychádzal z § 1 ods. 3, § 11 ods. 3, § 13a ods. 1 písm. a) a c), § 16 ods. 3 a § 18 ods. 3 vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov (ďalej len „vyhláška“). Advokátovi patrí náhrada trov konania za tri úkony právnej služby vykonané v roku 2021 (príprava a prevzatie veci, podanie ústavnej sťažnosti, replika sťažovateľa) v hodnote 3 x 181,17 eur spolu s režijným paušálom 3 x 10,87 eur. Trovy konania spolu 576,12 eur navýšené o daň z pridanej hodnoty 20 %, ktorej je právny zástupca sťažovateľa platiteľom (§ 18 ods. 3 vyhlášky), predstavujú sumu celkom 691,24 eur (bod 4 výroku nálezu).

31. Priznanú náhradu trov právneho zastúpenia je krajský súd povinný uhradiť na účet právneho zástupcu sťažovateľa (§ 62 zákona o ústavnom súde v spojení s § 263 CSP) označeného v záhlaví tohto nálezu v lehote dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 17. februára 2022

Miloš Maďar
predseda senátu